

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio I-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. - Naročnina: mesečno L 100, letno L 2.000. - Za inozemstvo: mesečno L 170, letno L 2.000. - Poštni čekovni računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto V. - Štev. 37

Trst - Gorica 14. septembra 1951

Izhaja vsak petek

Izložbeno okno

Angloameriška cona Svobodnega tržaškega ozemlja je v gotovi meri nekakšno izložbeno okno demokracije. Po tej izloži sodijo njeni preučevalci in narodi zaledja resnično vrednost vseh tistih velikih pesel, s katerimi naslova Zahod v svoji borbi proti komunizmu. Tega bi se morali zavedati vsi oni, ki nosijo odgovornost za upravo na našem področju. Njihovo delo na našem ozemlju je otipljivo vizitka za presojo vrednosti besedne propagande, s katero razlagajo svoje vzore.

Toda ugotoviti moramo, da do slej blago v tem izložbenem oknu ni bilo razporejeno in predstavljeno na tak način, da bi kupce bogve kaj privlačevalo. Narodnostno zapostavljanje cvete z nezmanjšano silo, fašistične škode še vedno niso povrnjene, jemlje se volivno pravico ljudem z izgovorom, da so leta 1943 zapustili italijanske čete, ki so bile tedaj na nemški strani, še vedno niso amnestirane težke obsodbe fašističnih posebnih sodišč itd. To je samo nekaj najbolj kričočih primerov, ki pojasnjujejo, kakšne so razmere v čvni po petih letih zavezniške vojaške uprave. Pa naj še kdo naivno uprašuje, odkod jemlje komunizem na našem ozemlju svojo moč!

Pametna politika ne bo nastopala proti eni skrajnosti na ta način, da prepušča popolnoma svobodne roke drugi skrajnosti, kajti skrajnosti so vedno škodljive in po svojem bistvu nedemokracijske. Za resnične in trajne uspehe proti nacelnemu nasprotniku je potrebna mištelna politika. Čas bi bil, da pridejo do tega spoznanja tudi Zavezniška vojaška uprava in vsi oni visoki uradi, od katerih je odvisna. Če namreč vzorec zahodnega blagu ne odgovarja, in tük vzorec je tudi Trst, potem se ne smejo čuditi, če gledajo preprosti ljudje z dvomom na vrednost tistega načina udeležitve življenja, kakršnega jim Zahod ponuja. Brez vzorov ni vere!

Te in podobne misli podajajo na dovolj verodostojen način razpoloženje, s katerim smo sprejeli samodejno in svojevrstni ukrep Zavezniške vojaške uprave, s katerim je v zadnjem trenutku prenesla občinske volitve na našem delu Svobodnega tržaškega ozemlja na kasnejši, še nedoločen čas. Posebno v trenutku, ko se bo na velikih mednarodnih sestankih znova razpravljalo o naši usodi je nekaj nečudenega, da se je prav pod oblastjo zahodnih demokracij smatralo za potrebno preprečiti prebivalstvu, da bi izrazilo svojo voljo ter tako pokazalo, katera je tista rešitev, kakršno si želi. V kolikor bi to bilo napravljeno zaradi tega, da se o-mogoči nekaj, kar naj bi bilo v nasprotju z voljo tukajšnjega prebivalstva, potem kot demokraciji ne moremo drugega, kakor protestirati in obžalovati, da se dela burko iz nečesa, kar bi moralo biti sveto.

Zivimo sicer pod oblastjo vojaške uprave, o čije prerogativah v upravnih vprašanjih smo lahko različnega mišljenja. Vsekakor je nemogoče zahtevati, da bi vojaška uprava uresničila popolno demokracijo, ker določajo že obstoječi predpisi mirovne pogodbe, da mora obdržati vsaj vrhovno oblast v svojih rokah. Toda nekaj so pa tudi vojaške uprave že marsikdaj znale spoštovati. Pri tem mislimo predvsem na politično nepristranost. Poleg tega so jih pogosto odlikovale značilne viteške vojaške lastnosti: iskrenost, doslednost in poštenost.

Ako je torej naša Zavezniška vojaška uprava sklenila, da neka določeno samoupravo, pa čeprav trenutno omejeno samo na občine, potem bi morala to samoupravo spoštovati predvsem sama, skrbeti bi morala, da se njeni lastni zakoni izvršujejo, ne pa jih obračati ter izigravati na način, kakor delajo to samo nezrele, neradne in neodločne države. Kako naj zakonodajalec pričakuje, da bodo tretji izpolnjevali uredbe in zakone, ki jih celo sam krši?

Po našem mišljenju je obravnavani ukrep koristil prav interesom vseh tistih, proti katerim naj bi bil po hotenju njegovih zakulisnih avtorjev naperjen. To se bo nedvomno izkazalo. Celo samo irendentistično časopisje, ki je v prvem trenutku pokazalo navdušenje postaja že zaskrbljeno. Ni ga namreč sredstva, ki bi ljudi uspešneje podelilo v vrste opozitije, kakor je prav nespoštovanje ljudske volje in zakonov. Zato smatramo, da je bil ukrep Zavezniške vojaške uprave posebno s stališča onih načel, ki bi jih bila dolžna na tem prostoru zastopati in pospeševati zgrešen in nepravilen.

PROTI ODLAGANJU VOLITEV

Protestna resolucija glavnega volivnega odbora Slovenske narodne liste za SLO

Popolnoma nepričakovano in v nasprotju z vsemi demokratičnimi načeli je Zavezniška vojaška uprava v zadnjem trenutku, na predvečer poteka roka za vlaganje list, odložila upravne volitve na kasnejši, še nedoločeni rok.

Glavni volivni odbor je z ozirom na to na seji 7. septembra t. l. sprejel resolucijo, s katero v svojem imenu vseh občinskih volivnih odborov Slovenske narodne liste:

1.) OBŽALUJE, da je Zavezniška vojaška uprava, pooblaščenec Organizacije združenih narodov, na Svobodnem tržaškem ozemlju kapitulirala pred predrzno zahtevo italijanskih irendentističnih strank in pred vmešavanjem Italije v notranje zadeve našega ozemlja in odgodela volitve, potem ko je že enkrat z vso pravico odšla tako pristransko zahtevo. Glavni volivni odbor PROTESTIRA proti takemu protizakonitemu ukrepu Zavezniške vojaške uprave.

2.) UGOTAVLJA, da ni bilo nikakega pravega razloga, ki bi mogel to nezakonito odgoditev upravičiti. Sovražniki Svobodnega tržaškega ozemlja, podpirani od Italije, so hoteli odgoditev samo zato, da še nadalje obdrže iz svojih strankarskih koristi uprave tržaške občine v svojih rokah, ker so se dobro zavedali, da bi jim pri nesle oktobrske volitve neizogiben poraz.

3.) OPOZARJA Zavezniško vojaško upravo, da bi bilo za javni blagor tržaškega prebivalstva skrajno škodljivo pustiti upravo tržaške občine v rokah ljudi, ki že dve leti sistematično vodijo in z občinskimi sredstvi podpirajo najhujšo propagando za ukinitve Svobodnega tržaškega ozemlja. Zato

4.) ZAHTEVA, da Zavezniška vojaška uprava razpusti sedanji tržaški občinski odbor in poveri občinsko upravo v Trstu osebam, ki ne bodo podpirale irendentistične propagande;

ZAHTEVA, da izvede Zavezniška vojaška uprava občinske volitve še v tem letu;

ZAHTEVA, da odredi Zavezniška vojaška uprava ustavitev novih vpisov v volivne imenike za prihodnje volitve.

5.) POZIVA prebivalstvo Svobodnega tržaškega ozemlja, naj ohrani mirno kri v zavesti, da je bila od irendentistov zahtevana odgoditev le dokaz njihove slabosti, ker se dobro zavedajo, da je večina prebivalstva za ohranitev Svobodnega tržaškega ozemlja in proti povrnitvi pod Italijo.

6.) SKLENE povečati svoje napore za zmago Slovenske narodne liste, za ohranitev Svobodnega tržaškega ozemlja in za enakopravnost Slovencev in Hrvatov v vsem javnem življenju.

Trst, 7. septembra 1951

GLAVNI VOLIVNI ODBOR SLOVENSKE NARODNE LISTE

OD JAPONSKE DO EVROPE

»New York Times« je prinesel zanimivo upodnik pod naslovom »Od Japonske do Evrope«, ki ga zaradi njegove aktualnosti ponatiskujemo.

Svetovno nihalo se je sedaj naginilo nazaj nad Evropo. Japonska mirovna pogodba je z ojačitvijo obrambe na Vzhodu napravila za res veliko poslanstvo. Toda sedaj moramo upreti pogled na našo atlantsko trdnjavo, posebno napredne obrambne črte Zahodne Evrope in Sredozemlja. Zunanji ministri Združenih držav, Velike Britanije in Francije so se sestali v Washingtonu na predhodne razgovore o vseh vprašanjih, ki v sedanjem trenutku zadevajo organizacijo severnoatlantske zveze. 15. septembra se bodo v Ottawi sestali na razgovore zunanji ministri vseh držav članic severnoatlantske zveze, v oktobru pa bo nov sestanek atlantskega sveta v Rimu.

O tem pa bi bilo treba še veliko govoriti in veliko storiti. Zahodna Nemčija je po eni strani glavni člen v verigi zahodne obrambe, na drugi pa povzročila nevarnost, kajti za Sovjete je nemška oborožitev tako občutljiva točka kot oborožitev Japonske. Vsaka država je na svoj način cilj sovjetskega imperializma. Grčija in Turčija sta bili povabljeni, da se udeležita sestanka držav severnoatlantske zveze v Ottawi. In na tej konferenci bo treba razpravljati o najrazličnejših vprašanjih, tako o vprašanjih surovin, o vprašanjih kreditov za oboroževanje, o evropski armadi, o reviziji italijanske mirovne pogodbe, o Španiji in o glavnem vprašanju, ki zasenči vse doslej navedene, o vlogi, ki jo naj Združene države igrajo v Evropi v pogledu

dobave orožja, vojaštva in gospodarske pomoči.

Več kot leto dni je že preteklo odkar je Winston Churchill govoril o zahodni oborožitvi v Strassbourgu. Tedaj je bivši angleški ministriški predsednik javno stavil vprašanje, ki smo ga vsi imeli mislih: »Ali bomo še utegnili?« Na to vprašanje pa je sam takole odgovoril: »Le malo časa imamo še na razpolago. Toda če ga bomo znali izkoristiti modro in dobro, se ne bomo obotavljali, kot smo sicer že preveč, bomo mogli še pravočasno mogočno povečati svari pred največjim komunističnim napadom.«

Tedaj je Winston Churchill pozival na delo za evropsko armado, za zamisel, ki je doslej po zaslugi občudovanja vrednih naporov že močno napredovala. Prav po tem prizadevanju smo dobili na mesto vrhovnega poveljnika evropske vojske generala Eisenhowerja. General Eisenhower se je nato na mestu samem hitro prepričal, da je edino upanje za to, da pridemo do primerne obrambe zahodne Evrope, samo v evropski enotnosti. General Eisenhower je govoril v Londonu 4. julija letošnjega leta, v katerem je povezal uspeh Severnoatlantske obrambne zveze z gospodarsko integracijo Zahodne Evrope, je še vedno najtežnje in najbolj vzpodbujajoča, čeprav tudi istočasno najbolj vznemirljiva izjava našega časa. Če varnost Evrope postaja odvisna od gospodarske integracije, potem se mora zgoditi čudež. Toda general Eisenhower se je jasno prepričal, da to ni le potrebno, ampak tudi mogoče. Stvarno se bo vedno bolj kazalo, da no Severnoatlantska zveza sama pra-

va sila, ki bo vodila k integraciji. V združenju na osnovi vojaškega sodelovanja za obrambo samih sebe, se bodo evropski narodi in ljudstva učili, kako priti do enotnosti.

Se enkrat, in to vedno bolj resno, si moramo zastaviti Churchillovo vprašanje: »Ali bomo utegnili?« Jasno je, da imamo sedaj malo časa na razpolago, kot smo ga imeli pred enim letom, toda vsa močnejši smo. Časa nismo zapravili, le to je, da ga nismo čisto izrabili. Ako upoštevamo čiščenje Indokine, je največja coklja Francija. Prav tako ima Francija drugo največje in najnevarnejšo komunistično gibanje zunaj sovjetskega bloka. Največje komunistično stranko ima Italija in prav tam smo ti-pravičeno lahko tudi najbolj za-

skrbljeni zaradi ogromne pete kolone. Nikakor pa ni mogoče istega reči o Zahodni Nemčiji, kjer komunistov skorajda ni, niti o Veliki Britaniji, kjer nimajo nobenega vpliva.

Severnoatlantska obrambna organizacija ne bo resnično močna vse dotlej, dokler ne bosta Francija in Italija rešili svojih notranjih vprašanj komunizma. Severnoatlantske zveze ne bo mogoče prej rešiti, dokler ne bo Nemčija močnejša, dokler ne bo izdelava Združenih držav in njene oborožene sile dosegle polne moči, dokler ne bo Evropa - general Eisenhower je že povedal - enotna. »Ali pa bomo utegnili?«

Morda bomo, morda tudi ne, toda eno je gotovo, da časa ne smemo zapravljati!

MARSHALL ODPSTOPIL Lovett je njegov naslednik

Bela hiša objavlja, da je predsednik Truman sprejel »zelo nerado« odstop obrambnega ministra Marshalla, ki je odstopil iz osebnih razlogov z veljavnostjo od 12. septembra t. l.

Nadaleje objavlja Bela hiša, da je predsednik izbral za Marshallovega

seboj odlično življenjsko pot v zasebnih poklicih in javnih službah. Do leta 1940 je bil med vodilnimi ameriški bančniki, nato pa je postal poseben pomočnik vojnega ministra Henry Stimsona, kasneje je zaradi svoje sposobnosti postal pomočnik letalskega ministra. Odstopil je obrambni minister Marshall, ki je zdaj star 71 let, se je v odličnem smislu izrazil svojem nasledniku: »Resnično sem srečen, da sem imel poleg sebe takega moža kot je Lovett. Nihče v vseh Združenih državah nima njegove sposobnosti za prevzem tako odgovornega mesta.«

Marshall je bil načelnik glavnega stana ameriške armade v drugi svetovni vojni, od 1. 1947 do 1949 pa je bil ameriški obrambni minister. Ko je odstopil kot obrambni minister, ga je Truman imenoval za predsednika ameriškega Rdečega križa. Kot častnik ameriške vojske je moral za svoje imenovanje obrambnim ministrom, poleg običajne senatne odobritve, dobiti še posebno odobritev kongresa. Kongres je odobril s posebnim zakonom, da je lahko Marshall kot aktivni vojak prevzel civilni urad obrambnega ministra.

Marshall je bil med prvimi, ki so dosegli v ameriški armadi čin generala s petimi zvezdami. Kot obrambni minister je odstopil leto dni po svojem imenovanju za obrambnega ministra.

Predsednik Truman se je Marshallu s posebnim pismom zahvalil za velike usluge, ki jih je napravil domovini.

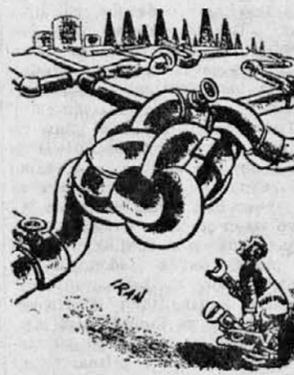
General MARSHALL

naslednika Roberta Lovetta, dosedanjega namestnika obrambnega ministra in poslal imenovanje senatu v odobritev.

Za namestnika obrambnega ministra je Truman imenoval Williama Fosterja, upravnika ameriške Uprave za gospodarsko sodelovanje, za upravnika ECA pa Richarda Bisolla, sedanjega namestnika upravnika.

Lovett je star 55 let in ima za

POSREDOVALEC

Zanimiva karikatura prikazuje posebnega odposlanca predsednika Trumana, ki se je mudil v Perziji, da bi razvozil tankajšnji petrolejski spor. Toda ni imel sreče. Če bi se vedno izgovarjane.

Na povratku v Združene države se je Harriman nato oglašil pri Titu, da bi posredoval med ostalimi tudi pri izgladitvi spornih vprašanj med Italijo in Jugoslavijo.

Bliznji tedni bodo pokazali, ali je imelo to drugo posredovanje kaj več uspeha kakor prvo.

Sovjetski nauspeh v S. Franciscu

Združene države so dosegle v San Franciscu popoln uspeh. 48 držav je brez obotavljanja podpisalo japonsko mirovno pogodbo in Sovjetski zvezi je bilo prvič onemogočeno, da bi uspešno motila delo.

Kakaj je Sovjetske zveze tako malo dosegla na konferenci v San Franciscu? Ali naj bi Andrej Gromiko pripeljal s seboj tako veliko in spretno zastopstvo samo zato, da bo napravil na konferenci to, kar je napravil? Glavni razlog zato, da so mu izpodleteli načrti, je pač v tem, da nekomunistične države, ki se v kakih točki niso popolnoma strinjale z mirovno pogodbo niso stopile na stran Sovjetske zveze proti Amerikancem. Res je, da Gromiko ni mogel gojiti velikega upanja, da bi dobil večino glasov proti Združenim državam, saj je bilo pravzaprav nič manj kakor 20 zastopstev na konferenci z ameriške celine. Toda Gromiko je mogoč prej pričakovati moralno zmago, če bi se mu posrečilo prepričati katero od nekomunističnih in neameriških držav, da bi ne soglašala s pogodbo. Toda dejstvo, da Gromiko ni dosegel tega, kar bi bilo v njegovih očeh zmaga, pomeni njegov poraz in zmago ugleda Združenih držav.

Neuspeh, ki ga je dosegel Gromiko v San Franciscu, pa tudi kaže, da je sedanja fronta proti Sovjetski zvezi trdna in strnjena. Edina stvar, s katero se lahko sedaj Moskva tolaži, je pravzaprav to, da se konferenca ni udeležila Indija. Toda ta tolažba je slaba, kajti vzrok, zakaj Indije ni bilo v San Franciscu, ni iskati v uspehih sovjetske diplomacije, ampak v Nehrujevi psihologiji.

Proračun ZN za leto 1952

Glavni tajnik Združenih narodov Trygve Lie je napovedal proračun za vzdrževanje Organizacije združenih narodov za prihodnje leto, o katerem bo razpravljala glavna skupščina v mesecu novembru. Celotna vsota proračuna za leto 1952 je za 1.230.300 dolarjev nižja, kot je znašal proračun v preteklem letu.

Proračun izdatkov za vzdrževanje Organizacije združenih narodov je v letu 1951 znašal 47.798.600 dolarjev. Novi proračun za prihodnje leto je nižji in znaša 46.568.300 dolarjev.

Kot je razložil glavni tajnik, bi bila prihranjena razlika v novem proračunu sad bolj gospodarskega organiziranja skupščin in sestankov odborov Združenih narodov. V letu 1951 je zasedala glavna skupščina v Parizu, gospodarski in socialni svet pa v Santlugu oziroma v Zenevi. V prihodnjem letu bo ostala glavna skupščina doma na glavnem sedežu ZN. Enako se bodo vršila tudi zasedanja ostalih svetov in odborov Organizacije združenih narodov v New Yorku. In to bo pomenilo občutni prihranek v proračunu za prihodnje leto.

V svojem poročilu Trygve Lie navaja tudi podrobnosti novega proračuna. Tako je iz tega poročila vidno, da bodo dohodki ZN za novo leto znašali 5.812.100 dolarjev. Od tega pričakujejo 300.000 dolarjev od prodaje novih znamk ZN, 226.500 dolarjev iz prodaje raznih publikacij. V poročilu je tudi navedeno, da je v glavnem stanu 2840 uradnikov.

TITO IN TRST

Koncem avgusta je Tito sprejel med svojim bivanjem v Sloveniji, na Brdu pri Kranju, tri vodilne tuje novinarje, katerim je dal obsežne izjave o svojem gledanju na razne politične probleme, tako v notranji kakor v mednarodni politiki.

Posebno pozornost je vzbudila Titova izjava o Trstu, ki se glasi v prevodu, dobesedno: »Z Italijo so se odnosi poslabšali zaradi cone B«. Mi smo proti združitvi obeh con. Smo za to, da pride do sporazuma med Jugoslavijo in Italijo na podlagi statusa quo. Oni zahtevajo več kakor lahko dobe. Lahko dobe Trst. Vemo, da je mirovna pogodba sklenjena tako, in tu ne moremo ničesar storiti, toda od statusa quo ne bomo odstopili, kar pomeni, da bo cona »A« pod angloame-

riško, cona »B« pa pod jugoslovansko upravo. Italijanska revizionistična politika sicer samo slabi fronto borcev za mir in povzroča fronti miru sedaj veliko škodo.«

Titova izjava je zlicelo nejasna in tudi protislovna. Sklicuje se namreč na mirovno pogodbo, ki je ni mogoče izpremeniti, obenem pa pravi, da bi Italijani po tej mirovni pogodbi lahko dobili Trst. Ker mirovna pogodba nikjer ne predvideva nekega takega, temveč ustanavlja in ohranja samo Svobodno tržaško ozemlje, je pred morebitnim komentiranjem potrebno počakati na točnejša pojasnila o tem protislovju v Titovi izjavi.

Zanimivo je, da je »Primorski dnevnik«, p o svoji stari navadi, pri objavi Titovega intervjuja izpustil besede, s katerimi izjavlja Tito, da »Italija lahko dobi Trst«.

VESTI z GORIŠKEGA

Od srede do srede

Kako prijaviti svoje dohodke zasebni delavec in uradnik

V »Demokraciji« od preteklega tedna smo pisali o davčni reformi in Italiji. Danes podajamo praktičen primer prijave dohodkov za zasebni delavec in uradnika, da jima pristojni uradnik odmeri višino davka.

Tiskovina, na kateri je treba izpolniti prijavo, je sestavljena iz več listov. Za delavca in uradnika pa veljata v glavnem samo prva in predzadnja stran tiskovine. Na prvo stran je treba navesti vse osebne podatke in kraja, kjer stranica plačuje davek (domicilio fiscale). Vedno na prvi strani nato navedejo imena vseh družinskih članov, to je davkoplačevalca, njegove žene, vseh njegovih otrok (tudi nezakonskih, ali priznanih, ali posinovljenec, polusinov), staršev, tasta in tašče. Sploh vseh oseb, ki imajo po zakonu pravico, da jih davkoplačevalec oskrbuje in jih v resnici tudi oskrbuje. Otroci se vpisujejo, če niso še dosegli 21. leto starosti, ali pa če so pod 25. letom in študirajo ali pa si ne služijo zadostnega kruha, ali pa (ne glede na starost) v služaji, da se zaradi bolezni ali invalidnosti sploh ne morejo preživljati sami.

Starše, tasto in tašče davkoplačevalec vpíše, kadar so dosegli vsaj 60. leto starosti. Če pa sta mati ali tašča vdovi, se vpiseta ne glede na njuno starost. Vpisati jih je seveda mogoče le, če so v breme davkoplačevalca in jih ta dejanski preživlja, ker so sami brez sredstev in se ne morejo preživljati.

Navedba vseh teh oseb je posebno važna, ker daje davkoplačevalcu pravico, da od svojega skupnega letnega dohodka odbije za vsako tako osebo 50 tisoč lir in s tem zniža obdavčljivo mero dohodka ter temu primerno tudi višino plačljivega davka.

Ko sta delavec in zasebni uradnik tako izpolnila prvo stran tiskovine, morata izpolniti še predzadnjo stran iste.

Najprej morata dobro premisliti, koliko sta imela vsega dohodka v letu 1950 (ker dohodki od leta 1951 pridejo v poštev čete prihodnje leto). Urad ali oseba, ki jima je dohodek leta 1950 plačeval jima bo najlepše in najnatančneje dal tozadevne podatke, do zadnjega dinarja. Delavec in zasebni uradnik morata navesti ves umazani dohodek, to je dohodek (plačo) pred odbitkom tega, kar sta ona ali gospodar plačala za zavarovanje in zavodu za socialno skrbstvo. Vendar ne zgrešita, če navedeta samo čisti dohodek, to je znesek, ki sta ga prejela v resnici po odbitku plačane zavarovalnine in zavodu za socialno skrbstvo. Navesti pa

morata ime delodajalca, da se bo davčni uradnik lahko pri njemu prebral o istinitosti in točnosti navedb.

Zneske navedeta v stolpcu, ki nosi tiskano: »Redditi proprii«.

Za tem navedeta še morebitne dohodke od dela od žene in tistih članov družine (ki jih je navedel na prvi strani), in sicer v vrsti, kjer piše: »Redditi della moglie, figli e altre persone«. Tudi za te vrste dohodkov je treba navesti ime tistega, ki jih je plačal. Za vsako osebo naj davkoplačevalec — poglavar družine — navede dohodek posebe in po vrsti.

Če vsi ti dohodki, ki se navedejo na kraju, kjer je zapisano: »Totale redditi«, ne presegajo 600 tisoč lir za leto 1950, prijava ni potrebna, ker jo zakon oprošča.

Če pa dohodki od samega davkoplačevalca, ali pa skupaj z onimi od članov njegove družine, presegajo čistih 600 tisoč lir, morajo biti prijavitelji.

Od vseh dohodkov ima seveda davkoplačevalec pravico odbiti za vsakega člana družine, ki ga ima v breme, 50 tisoč lir, in še 240 tisoč lir zase, ki jih zakon določa.

Možno pa je, da imata delavec in zasebni uradnik, ali člani njihove družine, še kakke druge posebne dohodke in kaj zemlje ali kako hišo, ali sploh druge dohodke razen onih od rednega in poklicnega dela. V tem slučaju treba prijavitelj prav vse dohodke, ne glede na njihovo skupno višino, tudi pod 600 tisoč lir. Tudi od teh imata pravico odbiti po 50 tisoč lir za vsakega člana družine v breme in 240 tisoč zase.

Davčni urad ima pravico pregledati, ali prijava odgovarja točnosti in ugotoviti resnico pri onem, ki jih je plačal. Nato davčni urad odmeri znesek, ki ga delavec in uradnik plačata kot davek.

V vrsto delavcev in uradnikov spadajo tudi vsi zasebni upokojeni delavci in zasebni uradniki in veljajo tudi zanje zgornja navodila.

Državni in poldržavni uslužbenci (ostatali e parastatali) pa niso dolžni svojih prejemkov prijavitelj tudi če presegajo 600 tisoč lir na leto. Če pa imajo poleg teh še kakke druge dohodke, ali posejdujejo hišo, zemljo itd. so prijavo vseh dohodkov dolžni izvršiti tudi oni, ne glede na višino skupnega zneska.

„Koliko stane diktat“

»Giornale di Trieste del Lunedì« od 10. t. m. trdi, da »diktirana« mirovna pogodba stane Italijo tri tisoč milijard lir. Sam ta časopis sicer priznava, da se po mnenju drugih italijanskih časopisov to število milijard lahko zniža na dva tisoč. Gre za vojne reparacije, za vojne rekvizicije od strani zaveznikov čet, za tako zване Amilre (denar, ki ga je uvedla Zavezniška vojska uprava v času zasedbe) itd.

Na drugi strani pa »Giornale di Trieste« odkriva, da je Italija prejela od Amerike nič manj kot dve milijardi dve sto enainvajset milijonov dolarjev, kar zneso v lirah tisoč štiri sto milijard! In koliko milijonov dolarjev bo Italija še dobila od Amerike?

Kljub temu »Giornale di Trieste« vztraja na trditvi, da se Italiji godi krivica! Italiji, ki je sprožila vojno in opustošila dežele, ki jih je bila njena vojska časno zasiedla!

Boga naj zahvali »Giornale di Trieste«, da so velikodušni zavezniki naložili Italiji tako nizke reparacije, ki ne krijejo enega odstotka škode, ki jo je ona povzročila napadenim državam. Pa se bo »Giornale di Trieste« verjetno izgovarjal, da so bile napadene države deležne vsaj italijanske tritisoletne civilizacije!

je že oddanih in kot se zdi bo do konca meseca še precej pšenice prislo v državno skladišče. Ta uspeh obvezne oddaje je posledica razmeroma dobre cene, ki jo nudi država in lanska izkušnja, ki kaže da je država (lani je bila le prošla in ne obvezna oddaja) plačevala boljše kot privatni kupci.

Kino in vzgoja

Ze precej časa nudi goriška občina svojim občinarjem brezplačno kinopredstavo na mirnem trgu ob ljudskem vrtu. Ker je dostop prost vsakemu in, kot rečeno se brezplačen, se vsak večer nakopiči vse polno ljudi najrazličnejše socialne stopnje in starosti; od otrok v povojju do sivih starčkov!

Prireditelji si gotovo niso mislili, da bo udeležba tako številna in tako raznolika, sicer si ne moremo tolačiti nekaterih dokumentarnih oziroma vzgojnih prizorov. Pred dnevi je namreč to pestro občinstvo zagledalo na platnu med predstavo nekega vzgojnega odlomka slike, ki naj bi predstavljale in osvetljevale skrivnostno razvoja zaroda človeškega življenja pod materinim srcem. Kako so te slike vplivale na otroke in na mlade morda že pokvarjene duše, nam je zgovorno pričalo občinsko krohotanje. Zelo verjetno je tisti »vzgojni« odlomek rodil negativne sardove med nezrelo mladino.

Naj torej uprava goriške občine bolj pazi komu in kako reže kruh te delikatne vzgoje! Res je, da ima otrok pravico in celo dolžnost spoznati skrivnost nastanka človeškega življenja, a vse o pravem času in na primeren način!

Kar se predstavi samih tiče, smo seveda naklonjeni takim zabavam. Brezplačna zabava je otrokom revnih družin kakor mana v puščavi in želimo, da se jim tako predvajanje filmov ponovi večkrat.

Smrt ugledne gospe

V torek 4. t. m. je v Gorici umrla v visoki starosti gospa Marija Seražin vd. Dovgan, mati učiteljice gospodične Mile Dovgan. Pokopani so jo v sredo 5. t. m. Cenjenim sorodnikom naše sožalje.

Dekan Janez Kete

Dekan Janez Kete se je rodil 16. septembra 1888 v župniji na Planini pri Vipavi kot sin čelvarja in vasi Dolenje. Ljudsko šolo je posejal na Planini in v Vipavi, srednjo šolo pa na drugi državni gimnaziji v Ljubljani. Nato je stopil v semenišče in bil že v tretjem letniku posvečen v duhovnika. Svojo prvo novo mašo je daroval 21. julija 1912 v romarski cerkvi v Logu pri Vipavi.

Služboval je v ljubljanski škofiji najprej v Zagorju ob Savi, v škofskih zavodih v St. Vidu nad Ljubljano, slednjic pa v St. Petru pri Ljubljani. Star komaj trideset let je postal župnik, dekan in škofov svetovalec na Vrhnikih nad Ljubljano.

Zaradi težke avtomobilske nesreče se je odločil, da zapusti dekanško mesto in je zaprosil za župnijo v Devčji Mariji v Polju in mesto dobil.

Osem let je vodil to izredno težavno župnijo v nevarnih razmerah druge svetovne vojne.

Zaradi vojne gorja je moral pokojni dekan prestatiti mnogo prebrčkih ur in končno leta 1945 zapustiti faro in deželo ter skupaj z velikim številom svojih faranov iti na Koroško, da si je rešil golo življenje.

Tudi tu je našel polne roke dela. Udeleževal se je na socialnem polju in bil dušni pastir v taboriščih Vetrinje, St. Vid na Glini in St. Gertraud v Lobodski dolini. Na koncu je pastiroval v St. Jedertu pri Volpergu in v Kotmori vasi, kjer so mu veliki dušni in telesni napori zrahljali zdravje. Po okrevanju se je preselil v Gradec, v zavod slabomnih otrok, kjer je kot hišni dušni pastir vršil svoje poslanstvo.

Umrl je 27. julija, pogreb pa je bil 30. julija v Gradcu. Pogreb je vodil generalni vikar papežev legat dr. Jože Jagodic. Ob odprtem grobu so govorili č. z. dekan iz Zihpolj Kristo Košir, č. g. Johan Schneider, proš in Tinj Anton Benetrek in dekan Jakob Fatur.

Rajni Kete je bil mož molitve, dela in trpljenja. Kot človek je ljubil svojo domovino in rad bi se vlegel k večnemu počitku v domači slovenski zemlji. Njegov grob je sredi tistih, katerim je posvetil zadnjo skrb dušnega pastirja. Naj se pokojni dekan Kete odpočije v lepi koroški zemlji!

Vipavec

Kdo deli nauke z viška in pere umazano perilo pred tujo javnostjo

»Soca« od 14. julija 1951: »Bilanca o delu letošnjega solskega leta leži pred nami. Obraz se nam zresni, ko pregledujemo zaključne uspehe in ne moremo dalje ne da bi razčlenili vzroke in posledice poraznega obračuna, zlasti na naših srednjih solih.

Za neuspehe so neizpodbitno soodgovorni profesorji omenjenih sol in poudarjamo, da so minimaini ali celo porazni uspehi, zlasti v tistih predmetih, katere poučujejo profesorji, ki jim manjka potrebna pedagoška izobrazba. Le-ta odpira vzgojitelju pot do pravilne in kritične presoje otrokove duševnosti. Pri nekaterih predmetih ni potrebnega razvojnega in sistematičnega dela in zato ne nujne asociacije in vezave. Našim solam manjka kader poklicnih profesorjev, ki ne bodo podajali predpisane snovi le šablonsko in teoretsko, ampak življenjsko, s širšo razgrednostjo in sposobnostjo. Kljub temu, da nam manjka poklicni kader, pa bi bili uspehi boljši, ko bi nameščeni profesorji s skrbno priprav-

vo in odgovornostjo vršili svoje delo.«

»Soca« od 8. septembra 1951:

Za zadnje pa je še pest nekaj samozvanih narodnih očetov, ki se o slovenskem solstvu, katero prav gotovo ni brez vsake hibe, razpisujejo v bolesto osebem tonu, z viška dele nauke, perejo umazano perilo pred tujo javnostjo in pri tem pozabljajo, da mora biti kritika građeča, ne pa razbijajoča.«

Čuden položaj optantov

Kakor znano so oblastva na pobudo goriškega prefekta izdala kriticno prepoved obiskovanja vseh vrst sol s slovenskim učnim jezikom od strani sinov slovenskih optantov. Ta svoj ukrep utemeljujejo oblastva s trditvijo, da so optanti podali izjavo, da so italijansko govoreči. Obiskovati morajo takli učenci in dijaki samo italijanske šole. V protislovju s tem pa je prosvetno ministrstvo s svojo cirkularno od 11. aprila 1951 št. 4737/24 prepovedalo sprejem v šolske šolskih nameščenecv (suplencov) vseh učiteljev, ki so optirali in nimajo še potrjene optacije. Nameščeni pa bodo šole, ko bo izbrano število prosilcev, ki imajo redno italijansko državljanstvo.

Zares čudno ravnanje z optanti in čudni pojmi njihovega pravnega položaja!

Prenos ostanok v vojni padlih vojakov

Zemeljske ostanke 56. v prvi svetovni vojni padlih vojakov različnih narodnosti, ki so jih bili odkrili na Krasu blizu Jamelj, so te dni slovesno prepeljali in pokopali v kostnico v Sredipoljah.

NA ŠTEVERJANU

Tabor slovenske pesmi

Kakor napovedano se je vršil v nedeljo popoldne v Števerjanu tabor slovenske pesmi. Prekrasen sončni dan je privabil na tabor lepo množico ljubiteljev naše slovenske pesmi, in sicer z vseh krajev Goriške, ki so zasedli do kraja ves prostor.

Prireditelj je otvoril g. prof. dr. Kacin iz Gorice, ki je pozdravil vse udeležence in rekel, da je naš slovenski rod prišel na to zemljo pred trinajstimi sto leti, kjer si je postavil svoje domove. Spremljala ga je vedno slovenska pesem v vesilih in težkih časih, in vera v Boga.

Nato so se začeli vrstiti na odru eden za drugim vsi napovedani pevski zbori tja do sedme ure zvečer.

Prireditelj je lepo uspela in Slovenci beležimo, zlasti zaradi obilne udeležbe, zopet lep dokaz, da naš narod ljubi svojo pesem, ki mu je duševna hrana, brez katere ne more živeti. To naj si zapomnijo vsi laški šovinisti, ki ovirajo

slovenske kulturne prireditve v mestu Gorici. Dokler bo en sam Slovenec tod živel, bo tudi svoje lepo pesem pel!

Posebno pohvalo zaslužijo otroški zbori, ki so nastopili v lepem redu in dobro pripravljeno. Ko človek vidi ta naš naraščaj in sliši njegove ubrane glasove, postane vesel in duša se mu napolni lepih upov za bodočnost.

Ni čas primeren za to, da bi o posameznih zborih, ki so nastopili v Števerjanu, dajali kritiko z vidika umetniške sposobnosti in delili razne ocene. Danes mora iti hvala vsem, ki nastopajo med narodom in za narodno stvar s slovensko pesmijo, čisto in svežo, kakršna je vzklila iz narodne duše in iz duše naših pesnikov.

K vojakom odhajajo

Te dni odhajajo razni slovenski fantje k vojakom. Zato se pogosto sliši slovensko petje po Gorici.

KMETIJSTVO

Trgatev

Bliža se za kmeta najlepši čas v letu: trgatev. Letos pa je nekateri toča hudo prizadela in tem bo sedaj še huje pri srcu, ko bodo slišali sosedo veselo vriskati po bradadah in vinogradih...

Zaradi dokaj neugodnih vremenskih prilik, dozoreva letos grozdje le bolj počasi. Zato bomo morali pričetek trgatve zavleči kolikor mogoče, da pustimo tako grozdje bolj dozoreti in s tem obogateti na sladkorju. Ne bo se kesal, kdor do letos bolj pozno trgala.

Ker bo predvidoma grozdje manj sladko, bomo poskrbeli, da nam vsaj popolnoma povrne in tako spremenj ves sladkor v alkohol. — Pisali smo že, da v ta namen rabimo metabisulfit ali žveplenokisli amonijev fosfat. Ker je metabisulfit le izločevalnega pomena, to je, da nam uniči le šibkeje vrele glivice, bomo raje uporabljali žveplenokisli amonijev fosfat, ki je za vrele glivice hranilo. — Zlasti v krajih prizadetih po toči je nujno potrebno uporabiti eno teh dveh sredstev. Tudi je potrebno po toči poškodovano grozdje prečistiti, to je odstraniti razbitje in suhe jagode, ker nam iste plijejo most in pa tudi sicer dajo mostu slab okus.

Po večini se letos obeta bogata trgatve, zato moramo pohiteti s pripravo posode. Predvsem moramo paziti, da očistimo in ozdravimo morebitno kislo ali plesnivo posodo, potem bo potrebno marsikakšno dogo ali obrobo popraviti, in končno bo letos marsikdo potreboval še kakšno posodo poleg svoje. Tedaj pohiti, povprašaj pri sosedu, ali pa kupi.

V kleti naj bo vse snažno. Zato bomo isto najprej dobro prezračili, pobelili vse stene z apnenim mlekom, kateremu dodamo tudi nekaj

modre galice. Od časa do časa je koristno kiet dobro zažveplati, da tako uničimo vse škodljive klince raznih bolezni, predvsem kisa in plesnobe.

Ako bomo mostu dodali metabisulfit, ga raztopimo po 5-10 gr na hl in vlijemo v sod, enako vlijemo v sod žveplenokisli amonijev fosfat po 25-35 gr na hl ali ga pa vsujemo, če je v prahu, in nato dobro premešamo. Sode bomo napolnili le do kakih 15 cm pod vrhom in zamašili sod z vrelnimi pilkami, ker le na ta način dosežemo, da most popolnoma povrne in pa da se ne nalezje kisa.

Mostu pa, ki bi ga radi ohranili sladkega, bomo samo zažveplali sod predno ga napolnimo.

Sestanek goriških kmetov

V nedeljo je bilo ob navzočnosti goriškega župana in pokrajinskega kmetijskega inšpektorja seja goriških kmetov, na kateri so med drugim poudarili nujnost ustanovitve kmetijske šole v Gorici. Za to šolo bi morali prispevati edino goriška občina, prefektura in razne krajevne ustanove. Od vlade ne morejo pričakovati pomoči. Zato je malo upanja, da bi Gorica dobila tak zavod, ki je za naše kmečko ljudstvo res potreben in bi lahko postal izredno koristen za zboljšanje našega kmetijstva, če bi odgovorna oblastva upoštevala, da je pretežni del kmetov goriške in okoljskih občin slovenski. Če bo pa poslovanje in delo tega zavoda le tako, kot je bilo na večernih podeželskih kmetijskih tečajih, potem je za naše kmete čisto vseeno, ali bkdaj zavod posloval ali ne. Morda celo bolje, da ne, saj bo moral slovenski kmet le prispevati svoj delež k vzdrževanju te ustanove, ne da bi imel kolikšnakoli koristi od svoje žrtve.

SOVIJETSKA USTAVA je ustava nasilja

Zelo primerno je, da si v teh časih, ko sovjetski državniki toliko poudarjajo in se sklicujejo na mirno, ljubno demokratično ustavo Sovjetske zveze, nekoliko poizkušajo ogledamo to listino. Prišli bomo do zaključka, da je sovjetska ustava le ustava nasilja.

Ustava Sovjetske zveze je skrbno izdelana listina, ki daje diktatorsko oblast birokraciji, katere vlada od Baltika do Beringove ožine, od najsevernejših sibirskih pokrajin pa do meja Afganistana.

Sovjetska zveza ima svoje neodvisne zvezne republike le na papirju. V resnici pa vlada le Kremelj. Dovolj je, če si ogledamo samo 14. člen sovjetske ustave, ki ni nič drugega kot podoben in zelo zvit opis oblasti, ki pripada v Sovjetski zvezi najvišjim organom državne oblasti in vladnim organom. Ustavom se trenutno pri tem izrazu in se vprašamo: Kdo pa so ti najvišji organi v Sovjetski zvezi? Odgovor na to nam daje Stalin sam na 171. strani svoje knjige »Vprašanja Leninizma«, kjer pravi:

»Da, pri nas vodi stranka vlado... Ni le slučaj, da so pri nas voditelji vladnih organov komunisti... Ni ti enega važnega sklepa ne podvzamemo brez podrobnih strankinih navodil.«

In če vam to še ni dovolj jasno, nam Stalin še jasneje pove na strani 110:

»Ena sama stranka vodi državo v sistemu diktature proletariata, to je stranka proletariata, komunistična stranka, ki ne deli in ne more deliti vodstva z drugimi strankami.«

Zvezne republike brez oblasti

Tu imamo torej dokaz, da je v Sovjetski zvezi najvišja oblast in najvišji oblastni organ samo komunistična stranka. Ta ne trpi tekmecev, niti ne učiteljev. Poslušna je samo svojememu vsemočnemu politbiroju, ki ga vodi Stalin. Kadar govorimo o osrednji vladi, naj bo takoj vsem jasno, da mislimo s tem na vladajočo jedro komunistične diktature v Sovjetski zvezi, to je politbiro, ki ga tvorijo možje v Kremelju. Kakšna je torej oblast osrednje vlade, to se pravi ljudi v Kremelju, ki jim jo daje 14. člen ustave? Omenjeni člen mavaja skoraj vse vladne funkcije, tako da ostane prav malo ali skoraj nič tako imenovanih neodvisnih zveznih republik. Osrednja vlada ima pravico odločati o vojni in miru, o diplomatskih odnosih, o sprejemu novih republik v zvezo, o uveljavljanju zvezne ustave, o mejah zveznih republik, o obrambi in oboroženih zveznih silah, o vsej zunanji trgovini, o državni varnosti in tajni policiji. Člen obsega nadalje tudi vse bistvene važne funkcije načrtnega gospodarstva, obdavčenja. Daje osrednji vladi pravico nadzorstva nad bankami, industrijami, poljedelstvom, prevozom, komunikacijami, rudniki, gozdovi, vodami, nad kreditom in denarjem, nad vzgojo, javnim zdravstvom, nad prosveto, nad civilnim in kazenskim zakonikom in nad delavsko zakonodajo. En sam pogled na vse to nam jasno pokaže, da imajo vse zvezne republike v vseh važnih stvareh docela zvezane roke in so, prave sužnje osrednje vlade ali, z drugimi besedami, politbiroja komunistične stranke. Nimajo pravice do lastnega denarja. Ne smejo imeti lastne zunanje

trgovine, ne smejo uvajati svojih davkov, svojih znamk, niti ne smejo imeti svojih zastav. Prav tako zvezne republike ne morejo same odločati o svojih zakonih in mejah. Pri vsem tem pa si še upa komunistična propaganda razglašati, da so to neodvisne države. Res je, da je leta 1944 izšel odlok, po katerem naj bi zvezne republike organizirale svoje vojaške oddelke. Stiri najti člen ustave je bil zato primerno popravljen. Toda čisto jasno je, da je bila to le propagandna poteza, s katero je hotel Sovjetska zveza imeti več svojih zveznih republik v Združenih narodih in s tem tudi več glasov.

Šlo je le za glasove v Združenih narodih

Oglejmo si še bolj natančno člen ustave, kako natančno in skrbno je v njem poskrbljeno za popolno nadvlado nad zveznimi državami. V zunanjih zadevah ima Kremelj popolno oblast. Stiri najti člen mu daje odločilni glas v vprašanju vojne in mira. Do kakšne mere naj torej vsaka izmed zveznih republik zahteva svojo neodvisnost, ko pa je lahko vsak čas brez svojega privoljenja žrtve najnevarnejših vojnih iger politbiroja? Pa tudi v mirnem času so pravice zveznih držav le navidezne. Člen 14. daje vse nadzorstvo Kremelju, tako pri zastopanju Sovjetske zveze pri mednarodnih odnosih kakor pri sklepanju, ratifikaciji in odpovedi raznih sovjetskih pogodb z drugimi državami. Pravico do odpovedi pogodb so dodali ustavi šele leta 1947. Kot pesek v oči svetovni javnosti

pa govori člen o medsebojnih odnosih med zveznimi republikami in drugimi državami. S tem hočejo ustvariti vtis, da imajo posamezne sovjetske republike pravico, da nastavljajo svoje veleposlanike v tujini. Vendar pa republike niso nikdar uporabile te svoje pravice. Za vsak primer pa ima 14. člen tudi glade tega skrbno zavito frazo, ki pridruže Kremelju pravico, da določijo splošni postopek. Če je Moskva sploh kdaj ta postopek določila, je velika tajnost. Toda, če se hočemo prepričati, kako dejansko vsa ta stvar gre, nam ni treba mnogo iskati dokazov.

Da bi si Sovjetska zveza zagotovila čim večjo moč pri glasovanju v Združenih narodih, je dosegla to, da so sprejeli v organizacijo kot članici tudi njeni zvezni republik Ukrajino in Belo Rusijo. Prvotno so Sovjeti sploh zahtevali, da bi vseh 16 zveznih republik sprejeli v Združene narode kot samostojne članice, ker naj bi bile vse po sovjetskih izjavah enak neodvisne. Jasno je, da je taka ideja fantastična in je ni bilo mogoče sprejeti. Dovolj je videti, v koliki meri so Ukrajinci in Belorusi neodvisno nastopali pri razpravi v Organizaciji združenih narodov. Bili niso nič drugega kot poslušne lutke Kremelja in so bile njihove izjave le odmevi Molotovljevih, Višinskijevih in Gromikovih izjav. Omenjene zvezne republike pa so tudi v notranjih zadevah popolnoma nesvobodne. Naj vam navedemo nekaj primerov. Vsaka republika ima svojega prosvetnega ministra. V vsakem primeru pa imajo prosvetno ministrstva docela zvezana u-

sta, ker pridruže člen 14. Moskvi pravico, da daje osnovna načela za prosvetno delo. Dejansko se to pravi, da vse vzgojno delo v zveznih republikah nadzira oddelek za splošno centralnem odboru komunistične stranke. Odtod izvira tudi strogi enotni pouk po vseh sovjetske zveze.

Nesrečni 14. člen sovjetske ustave daje nasilnikom v Kremelju tudi pravico, da podajo osnovna načela za delavsko zakonodajo. Pri tem ne smemo pozabiti, da spadajo v to področje seveda tudi sindikalne organizacije. Sicer pa ne bi bilo nič drugega tudi če te določbe ne bi bilo, kajti v Sovjetski zvezi so itak sindikalne organizacije v rokah Kremelja.

Člen 14. Ustave daje oso moč Kremelju

Po 14. členu mora osrednja vlada tudi skrbeti za zaščito in varnost države. Zanimivo je to, da so omejitve, s katerimi so že večkrat prepovedali tujim diplomatom obiskati Kijev ali Minsk, izdali v Moskvi. Upoštevati moramo pri tem, da sta Kijev in Minsk prestolnici tako imenovanih neodvisnih sovjetskih republik Ukrajine in Belorusije. Diplomati smejo potovati v omenjene kraje le s posebnim dovoljenjem moskovskega zunanjega ministrstva. In kar je še bolj zanimivo, je to, da so ta ukaz izdali v Moskvi, ne pa v Minsku ali Kijevu! Se pomembnejši pa je odlok 14. člena, ki daje Kremelju vse odločanje glede sprejema novih republik v Sovjetsko zvezo. O tem odloča le Moskva in ne zvezne republike. To oblast je bila predvsem važna leta 1940, ko je Sovjetska zveza zasedla Baltske države in jih prisilila, da so pristopile v sklop sovjetskih republik ter tako dobile — po izjavah Sovjetov — »svobodo«. Ta Kremljeva pravica utegne biti velike važnosti, če bo hotel kda' zadovoljiti svoje ekspanzionistične težnje v Aziji ali na Srednjem vzhodu.

IZ NAŠEGA PROGRAMA:

Slovenska demokratska zveza organizacija delovnega ljudstva

Slovenski narod na Tržaškem je v celoti narod delovnih ljudi: malih kmetov, ki si v potu svojega obraza in z zvesto ljubeznijo služijo skromni kruh; kmečkih delavcev, ki delajo isto; delavcev v obrti in industriji, ki žive iz rok v usta; malih obrtnikov in trgovcev ter delovnega razumnštva, ki ob skromnih, pogosto beraških prejemkih ne le živi, marveč tudi po svojih močeh pomaga svojememu ljudstvu v njegovem boju za obstanek, za pravico in za lepšo bodočnost.

Tudi boj za naš narodni obstanek je v bistvu socialni boj; boj za življenje in za kruh s tistimi, ki nam ne puste niti kot ljudem živeti, ker smo Slovenci.

Ze ta resnica nam zgovorno priča, da organizacija, ki hoče zastopati to ljudstvo in pomagati temu narodu, ne more biti drugača kakor organizacija delovnih ljudi. Če je ta organizacija demokratična, je izključeno, da bi jo vodili in v njej odločali bogatini, tudi če bi jih kaj bilo.

Takšna organizacija je Slovenska demokratska zveza.

Naši nasprotniki, bolj ali manj prostovoljne žrtve komunistične partije, v kateri vlada najstrašnejša diktatura manjšine, ki ima vse pravice, vse ugodnosti in vse besede, — ti skušajo naše gibanje prikazovati kot »ameščansko stranko«. Njen namen in program naj bi po njihovih trditvah bil ta, da zagotovijo »buržojsko oblast nad slovenskim delovnim ljudstvom«.

Jasen odgovor njihovi gonji in prav tako jasen odgovor tistim, kakšna je socialna vsebina našega boja, daje program Slovenske demokratske zveze.

Slovenska demokratska zveza hoče zastopati vse slovensko delovno ljudstvo na področjih, kjer deluje. Zaradi tega njen splošni in socialni program ne more biti drugačen, kakor je.

Slovenski narod, kakor vsak narod, sestavljajo sloji in stanovi, ki morajo v narodni skupnosti imeti vsi enake pravice. Stranka, ki se bori za pravice enega samega stanu, se bori v bistvu za politično, socialno in gospodarsko diktaturo tega stanu ali sloja nad vsem narodom. Taka stranka ni demokratična, marveč je grobokop demokracije. Zato pripravila polom lastnemu narodu in vsakemu njegovemu pripadniku posebe.

Slovenska demokratska zveza tega svojega socialnega programa ni nikoli tajila. Zdad pa znova poudarjamo, da vemo, da bodo naši nasprotniki v bližnjem volivnem boju skušali tajiti predvsem socialni značaj našega gibanja.

Mi si pa upamo trditi, da je u-

speh, ki ga je Slovenska demokratska zveza v svojem kratkem obstanku dosegla, treba pripisovati prav njenemu jasnemu, odločnemu in sodobnemu socialnemu programu.

Kdor je videl razna naša zborovanja in naše prireditve se je na lastne oči prepričal, kdo se zbira v naših vrstah: slovenski kmet, slovenski delavec, obrtnik, ribič, razumnik; skratka, slovenski delovni človek. Ta delovni človek je spoznal, da je diktatura manjšine v izrazito razredni stranki, kakor komunistična partija, slovenskega kmeta, razumnika, zlasti pa delavca zaslužila ter mu vzela tiste pravice, za katere se je boril proti njemu.

Da se te socialne in duhovne sužnosti ubrani, je slovenski narod na Tržaškem ubral drugo pot — pot, ki mu jo kaže prav naše gibanje.

Ob odpravi Leninovega praznika

Kakor je naznanila Moskva, bo odsje 22. januar, to je spominski dan Leninove smrti, navaden delovni dan, ne pa praznik kakor doslej. Uradno so ta ukrep opravili s tem, češ da so tako ugodili želji večine sovjetskih delavcev in ker prost dan ni primeren za to obletnico.

Če se Kremelj še ne poslužuje kake množične miselne telepatije, je težko razumeti, kako je mogel zvedeti za mnenje večine delavcev o tem. Se težje je razumeti, zakaj naj bi si sovjetski delavec, ki delajo 6 dni na teden in imajo že itak malo prostih dni, želeli izgubiti še en prost dan. Čudimo se pa, da je potrebovala Moskva 27 let za spoznanje, da Leninov smrti dan ni povod za praznovanje.

Toda take skrivnosti so nekaj navadnega za nedoumljivo staliniščno oblast. Ni skrivnostnega pa ni v dejstvu, da so s tem še bolj privili sovjetske množice z namenom, da bi iztisnili iz njih še več žuljavega dela. Prav tako očitno je tudi namen sovjetskega vodstva, da bi zmanjšalo Leninov pomen v sovjetski zgodovini in mitologiji. Stalin, ki je likvidiral Trockega, Buharina, Zinovjeva, Kamenina in mnoge druge sovjetske veljake, ki so mu pomagali ustvariti sovjetsko državo, postaja morda ljubosumen tudi na Lenina, s katerim mora deliti slavo za dogodke leta 1917. Ker je Lenin že mrtev, ga sicer ne morejo postaviti pred sodišče in podvreči čistiki, zato pa so morda izkoristili zdaj prvo priložnost, da ga izbršejo ljudem iz spomina.

Jesenska prireditve SPM na Opčinah

Slovenska prosvetna matica v Trstu je dne 9. septembra na Opčinah priredila IV. jesensko prireditev. Ne prevroč nedeljski popoldan je privabil Slovence iz bližnjih in tudi oddaljenih krajev, da slišijo slovensko pesem in vidijo narodne plesse bolgarske folklorne skupine. Spored kulturne prireditve je bil skrbno pripravljen in ne predolg. Pred otvoritvijo sporeda je gozpod dr. Janko Jež v imenu SPM pozdravil navzoče, da pokaže tržaškimi Slovincem, kako zna Bolgar sigrati svoj narodni ples — kolo.

Na prireditvi so nastopili: pevski zbor »Jadrani«, ki smo ga po dolgem času zopet slišali; tenor gospod Dušan Pentot, ki ga pogosto slišimo na slovenski radijski postaji v Trstu; bolgarski violiniist gospod Stefan Nedelčev, ki često nastopa na slovenski radijski postaji; bolgarska folklorna skupina sestavljena iz treh plesalk in štirih plesalcev.

Pevski zbor AK Jadran je otvoril spored s slovenskimi pesmimi: Juvanec, »Slovenska zemlja«, G. Ipavec, »Planinska rožica«, E. Adamič, »Na srčku bolans. Zaključila je spored s pesmimi: J. Aljaž, »Sočje«, E. Adamič, »Završki fantje« in rusko narodno, »Kaj viharjeva«.

Ta moški zbor šteje samo dva najst. grl. Pokazuje viden napredek petje je bolj ubrano, intonacija in vokalizacija sta jasni, v dinamiki in fraziranju bolj popolni. Te zna-

čilnosti je pokazal pri zahtevni Juvančevi »Slovenska zemlja«. Čeprav je zbor glasovno šibak, je to skladbo odpel v splošno zadovoljstvo poslušalcev. Še bolj se je zbor uveljavil pri skladbah, ki ne zahtevajo močnega zboru in se približujejo narodni pesmi kot sta bili Adamičevi »Na srčku bolans« in »Završki fantje«. Pri takih skladbah se doseže z majhno silo velik učinek in najbolj skrite lepote pesmi pridejo do izraza. Velika zasluga za napredek tega zboru gre brezdvomno neumornemu in zares požrtvovalnemu pevovodji gospodu dr. Hareju.

Tenorist gospod Dušan Pentot je najprej odpel Hatzejevo »Da sem bogata« in »Celo mi selo omlelo«, pozneje še Pavčičevo »Pred durm in arijo iz Gotovčeve opere »Ero z onega svetla«. Podal je še arijo iz Lalajevje opere »Kralj iz Isaa. Gospod Dušan Pentot je še mlad pevec. Njegov glas je v nizkih legah mehko lirčen, v višjih nahi in jaseh. Poje s prirojeno lahko, brez napora. Vokalizacija mu je izvanredno jasna. Do posebnega izraza sta prišli pesmi, ki slonita na narodni popevki Hatzejeva »Celo mi selo omlelo« in Gotovčeva »Ero z onega svetla«. Skoda, da gozpod Pentot ni zapel slednjo v originalnem tekstu, kar bi pesem še bolj dvignilo.

Prvič se je javno predstavil violiniist gospod Stefan Nedelčev. Na

gosih je zaigral dve skladbi: Hubayev »Goslar iz Cremona« in Kreizlerjevo »Lepi rožmarin«. Obe skladbi sta zelo zahtevni. Gospod Nedelčev je pokazal, da je izvrsten violiniist in da dobro obvlada svoj instrument. Njegova spretnost je prišla posebno do izraza pri Kreizlerjevem »Lepi rožmarin«.

Vse solistične točke je diskretno spremljal na klavirju gospod Mario Sancin.

Prijetno nas je iznenadil nastop folklorne skupine v bolgarskih narodnih nošah. Tri plesalke in štirje plesalci so nam zaplesali tri bolgarska narodna kola, ki se med seboj razlikujejo po ritmiki in kretinjah ter na svojstven način opisujejo narodno življenje. Prva dva narodna kola »Zija ja nanec« in »Seči, cukaj, kopaj, ota iz sofijske okolice, sta si podobna po svoji živahnosti in razgibanosti, ki včasih spominja na bojevitost, kot njim narodna pesem poje, o junakih in nesrečnih bojih s Turki, o velikem heroju Arsenu. Treje bolgarsko splošno narodno kolo »Rasenica« opisuje vsakdanje življenje. To kolo v svoji izvršni ljubečnosti predstavlja ljubezen, ljubostnost, boljanje in srečo. Vsa tri kola so bila odigrana z občudovanja vredno popolnostjo.

Po končanem sporedu se je začela zabava s plesom, ki je trajala pozno v noč.

Glasbena šola SPM

Vpisovanje gojencev v šolo

začne v četrtek, dne 20. sept. t. l. in traja do 1. okt. dnevno od 10-h - 12-h v šolskih prostorih v ul. Machiavelli št. 22-II. Opozarjamo, da se morajo tudi lanski gojenci na novo vpisati, ako nameravajo nadaljevati letos šolanje. Ker prične reden pouk že 1. oktobra za vse glavne predmete, kakor tudi za stranke, naj gojenci ne zamujajo pravočasnega vpisa. Prijave se lahko izvršijo tudi po dopisnici; te poti se lahko poslužijo vsi oni gojenci, ki bivajo v oddaljenih krajih. Dne 20. t. m. naj pridejo ob 11-h vsi oni gojenci, ki so sodelovali lani v orkestru, da se določi prva vaja.

Naše knjižne družbe pred drugo svetovno vojno

duhovnika, učitelja, uradnika, obrtnika ali naprednejšega kmeta, ki je vsako leto v določenem roku nabiral člane za družbo in sprejel članarino. Ko pa so bile že v naprej napovedane knjige dotiskane, jih je razdeljeval med v družbo vpisane člane. Tako, skozi desetletja opravljeno delo je imelo za slovensko kulturo in prosveto enak pomen, kakor so ga imele na polju slovenskega gospodarstva izredno razvite zadruge. Obe panogi slovenskega udejstvovanja pa sta dokaz, kako silno je med Slovenci razvil smisel za organizacijo, t. j. misel za skupno delo in združevanje v dosego gotovih ciljev.

V pričujoči razpravi podajam samo kratek zgodovinski opis posameznih slovenskih knjižnih družb od njihove ustanovitve do izbruhu druge svetovne vojne, ali bolje do napada na Jugoslavijo spomladan leta 1941. Zaradi preskromnih podatkov, ki so mi na razpolago, mi ni mogoče podati popolne slike o ogromnega dela, ki so ga med Slovenci izvršile omenjene družbe. Vendar pa tudi že to nezaodno gradivo nudi precej jasno sliko predvojne stanja slovenske kulture, v kolikor je bila ta odvisna od dela slovenskih knjižnih družb. (Tudi med Slovenci samimi do danes še ni obširnejšega dela o slovenskih knjižnih družbah, ki bi

smotno in znanstveno prikazalo delovanje vseh družb ter njihov vpliv na slovensko kulturno življenje.) Najstarejša in največja slovenska knjižna družba je bila

DRUŽBA SV. MOHORJA.

Prvi podatki o njenih začetkih, ali bolje naporih za njeno ustanovitev so iz leta 1845. Takrat najbolj razširjeni slovenski časopis »Kmetijske in rokodelske novice« (važen tednik za razvoj slovenske narodne zavesti, ustanovljen leta 1843 kot glasilo Kmetijske družbe za Kranjsko in Ljubljano. Urednik lista je bil dr. Janez Bleiweis-Trsteniški (1808-1881), po katerem se ta časopis v slovenskem slovu tudi kratko imenuje Bleiweisove »Novice«) so tega leta objasnili vest, da »slavni pisavec naš gosp. A. Slomšek, kanonik in školaristik lavantinski, nam pripravljajo novo življenje: družbo v izdajanje cenejih slovenskih knjig narejajo«. Zaradi te vesti, ki še ni povedala imena snujoče se književne družbe, so mnogi pozneje napačno trdili, da je imel Slomšek (Anton Martin Slomšek, umrl l. 1862, pesnik in pisatelj. Po poklicu je bil duhovnik in je umrl kot knezoškof v Mariboru) takrat v mislih »Slovensko matic«). Verjetno je, da je Slomšek kot izobražen mož vedel za že takrat obstoječo poljsko, srb-

sko in češko Matico (Matica pomeni dobesedno v vseh slovenskih jezikih kraljico čebel, okrog katere se zbirajo čebele delavke. V prenešenem smislu besede so se pričeli pri slovenskih narodih imenovati »maticske fond« (zakladi), namenjeni podpiranju književniškega delovanja in izdajanju znanstvenih ali tudi ljudsko prosvetnih knjig. Od tega pa je pozneje ime prešlo na književne družbe. Prva slovenska književna družba s tem imenom je bila Poljska matica (Majciarz Polska), ki je bila ustanovljena leta 1822 v Lvovu; štiri leta pozneje ji je sledila srbška (Matica Srpska), ustanovljena leta 1826 v Pešti, od koder se je leta 1851 preselila v Novi Sad. Češka »Matica Česká« je bila ustanovljena leta 1831 v Pragi, kar ga je navdahnilo z mislijo ustanoviti tudi za Slovence silno književno družbo. Toda Slomšek je bil vnet katoliški duhovnik in kot tak je gotovo še takoj v začetku mislil na književno družbo z versko-prosvetnimi cilji, ki že sami po sebi odklanjajo posvetni naslov. In zato je že takoj ob zamisli nameraval dati družbi versko ime.

Za svojo zamisel je Slomšek pridobil koroškega narodnega buditelja Andreja Einspielerja (Andrej Einspieler (1813-1888), duhovnik, politik jugoslovanske smeri in plo-

dovit publicist) in še nekatere druge koroške rodoljube, ki so leta 1852 ustanovili »Društvo sv. Mohorja« z namenom »priskrbovati in širiti med Slovenci dobre slovenske knjige«. Toda zaradi gnotnih težav in deloma tudi zaradi nasprotovanja avstrijske vlade, se društvo nikakor ni moglo prav razviti. Zato se je leta 1860 preosnovalo v versko bratovščino z imenom »Družba sv. Mohorja« in njena pravila sta potrdila krški knezoškof in papež Pij IX. V teh čitamo v členu 1., da je namen družbe »podpirati politično, lepo obnašanje in ohranjanje katoliško vero med slovenskim ljudstvom« in da »se bodo v ta namen na svitlo dajale in razširjale med Slovenci dobre katoliške bukve«.

Od tega leta dalje je Družba sv. Mohorja neprekinjeno delovala. Agitacijo za pridobivanje članov je prevzela duhovščina, običajno so jo vršili župni upravitelji, vsak za svojo župnijo. Tako je število članstva iz leta v leto stalno naraščalo in ob 15-letnici svojega obstoja leta 1875 je štela že nad 24.000 članov ter je razdelila med slovenski narod v poldrujem desetletju blizu en milijon izvodov knjig. Toda naraščanje članstva ni prenehalo in ob 30-letnici šteje družba že preko 46.000 članov, ob svoji 50-letnici leta 1910 pa blizu 86.000.

Sorazmerno s številom članstva pa je tudi poraslo število izvodov med narod razširjenih knjig, kajti vsak član je dobil od družbe vsako leto štiri do pet knjig kot »družbin knjižni dar«.

Svetovna vojna 1914-1918 družbi ni mnogo škodovala, razen da je izgubila kakšen tisoč od svojega predvojnega števila članov. Zato pa je prvo leto po osvoboditvi (leta 1919) prineslo kulminacijo v višini njenega članstva, ki je doseglo višino preko 90.500. Vendar pozneje to število iz raznih vzrokov, predvsem zaradi izgube tretjine slovenskih pokrajin, ki so ostale izven Jugoslavije, in pa zaradi vedno večje gospodarske krize, pada iz leta v leto tako, da je leta 1930 štela blizu 55.000 članov. Leta 1940, t. j. zadnje leto pred vstopom Jugoslavije v vojno, je družbina statistika prikazovala skoraj isto število članov, kakor 10 let prej.

Sedež družbe je bil od njene ustanovitve do konca prve svetovne vojne leta 1918 v Celovcu na Koroškem. Ko pa je koroška zemlja s plebiscitom pripadla nemški Avstriji, je bila družba prisiljena prenesti svoj sedež definitivno v Jugoslavijo, kamor je prenesla del svojega premičnega premoženja, medtem ko so ostale vse nepremičnine pod Avstrijo. Najprej se je začasno nastanila na Prevaljah, majhnem mestecu ob jugoslovansko-avstrijski meji, leta 1927 pa se je preselila v Celje, kjer si je zgradila novo in moderno tiskarno.

(Se nadaljuje)

V. B. Uršini:

Javnosti izven Jugoslavije je malo znano, da so Slovenci, ki so za Lužičkimi Srbi najmanjši slovenski narod, izredni ljubitelji lepe knjige. Kljub velikim težkostom, ki so se v vseh časih in pri vseh malih narodih pojavljale v zvezi z izdajanjem knjig, se more slovenska knjiga v vsakem oziru častno meriti s knjigami mnogo večjih, v književno-kulturnem pogledu starejših in gospodarsko bogatejših narodov. Smelo se more trditi, da pred pričetkom nedavno končane druge svetovne vojne skoraj ni bilo slovenske hiše s slovensko družino, ki ne bi posedovala vsaj skromne rodbinske knjižnice. Poleg tega pa so še obstajale v vseh manjših in večjih krajih Slovenije razmeroma dobro opremljene javne knjižnice, ki so posojale vsakemu, kdor je hotel čitati, proti majhni odškodnini knjige na čitanje. Vse te so bile plod iniciative in često tudi materialnih žrtv za kulturni napredek navdušenih ljudi, ki so jih tudi upravljali in vodili popolnoma brezplačno.

Da pa je sploh moglo do tega priti, je prvenstvena zasluga slovenskih knjižnih družb, ki so v teku desetletij razpršile za skromno letno članarino svojih članov na milijone knjig med najširše plasti slovenskega naroda. Način, kako je bilo to izvršeno, je karakterističen za slovenske književne družbe. Vsaka od njih je imela za določen kraj svojega poverjenika v osebi

VESTI s TRŽAŠKEGA

Kominformisti proti SDZ v Borštu

Izlega, da si je Vidalijeva kominformistična KP STO-ja stavila v načrt, da pobija hkratu tržaške independentiste in slovenske demokrate, ki so jim pač najnevarnejši v sedanjih volilni borbi.

Zadnje smo opisali sestanek na Opčinah, na katerem je urednik »Deia« M. Sišković namenoma popolnoma napačno tolmačil program SDZ, zlasti njena načela o socialni zaščiti delavstva, in njeno politiko o borbi za Trst. Danes pa bomo prikazali potek takega sestanka v Borštu, ki je za las potekel po vzorcu »openkega!«

Udeležba na sestanku v Borštu je bila slaba, kar je zelo neprijetno prizadelo organizatorje sestanka. Iz Boršta se ni odzvalo niti dvajset domačinov, zato so poklicali na pomoč nekaj razgrajčev iz Ricmanj in Boljunca. Kljub temu, da je dokaj klavarno propadla kominformistična organizacija, ki je računala s številnim občinskim zvočniki, le niso dali spati domačinom. Kljub radovedno opazovali z oken zborovalcev ob njihovem razhajanju.

Pa poglejmo, kaj smo na sestanku v Borštu novega izvedli o SDZ iz ust kominformističnih političnih izvedencev:

Vodstvo SDZ je sestavljeno iz samih advokatov, ki v svojih uradnih prodajah slovenski narod ameriškim imperialistom;

SDZ je za potegnitve etnične črte po STO-ju, zaradi česar bi prišla občina Dolina pod Jugoslavijo;

SDZ se ne zanima za slovensko šolstvo in ne za slovenske gospodarske koristi;

SDZ je proti temu, da bi bila slovensčina priznana v Trstu kot enakopraven jezik z italijansko; SDZ, SKSZ in SNS so sovražnice slovenskega naroda, medtem ko je edino KP kot demokratična (?)

stranka prava zasebnica tržaškega ljudstva;

Politične skupine, ki so postavile Slovensko narodno listo so proti spoštovanju mirovne pogodbe z Italijo, medtem ko je edino KP za spoštovanje STO-ja in za imenovanje guvernerja, kakor to določa mirovna pogodba;

SDZ je trikrat zafajala svoj narod; prvič, ko se je udinjala Francu Jožetu; drugič, ko se je prodala Hitlerju; in tretjič, ko se je sedaj predala na milost in nemilost ameriškim imperialističnim neflicem nove vojne...

Zares mnogo smo izvedeli o SDZ in o njenih zločinskih pajsdaših pri SKSZ in SNS! Zato nas ne more čuditi poziv KP, naj volivci iz Boršta dobro premislijo, katero stranko bodo volili in komu bodo dali svoj glas.

Ker se kljub stalnim pozivom

govornikov ni hotel nihče od navzočih javiti k debati, je bila temu zopet kriva SDZ in njeni Liparji, ki so prišli na sestanek (zanimivo, kje so pa bili kominformisti?) in ki si ne upajo oporekati govornikom, s čimer samo priznavajo resničnost iznešenih dejstev in znova potrjujejo svoje izdajalsko početje!

Dodati moramo še to, da so govorniki večkrat brali daljše stavke iz »Demokracije« in jo razlagali zbranimu občinstvu. Prav zanimiva je bila razlaga nekoga članka iz leta 1949 o nalogah sodobnega delavskega gibanja, na podlagi katerega so prišli britni govorniki do zaključka, da odreja SDZ delavcu lastnost svobodnega človeka, ker trdi, njeno glasilo, da si je treba predvsem prizadevati, da pride naš delavec čimprej do človeka dostojnega življenja, ki ga danes nima. Pa o tem kaj več drugič!

Vidalijevci, zdrknili ste z „linije“!

Poglejte jih no, naše kominformiste! Ko so jim vsi argumenti odpovedali in ko že niso več vedeli, kako in kje naj nas primejo; so se zatekli končno — k vseslovanstvu! Poslušajte kaj pravijo: »Mi smo povezani z Moskvo in z vsem slovenskim svetom, ki se je končno prvič v zgodovini združil in predstavlja danes predstražo napredka in omike na svetu, medtem ko ste vi stavkokazi slovenskega svelega...«

Z vsa resnostjo opozarjamo naše kominformiste: Pozor! Zdrknili ste z »glazovna« oziroma z »linije!« Poudariti danes slovensko oziroma vseslovensko idejo je vendar v kominformistični propagandi najstrožje prepovedano! Kaj ne veste,

da je minilo že skoraj dve leti, odkar je »Slovenski komite« v Moskvi enostavno izginil z dnevnega reda? Kaj ste spregledali, da je Kominform prepovedal propagando s vseslovanstvom, ko je bil v procesnih satelitskih državah proces »demokratizacije«, to se pravi »likvidacije« vseh nasprotnikov partije završen in ko je Titova Jugoslavija, kljub vsemu svojemu slovanstvu obrnila hrbet slovanstvu — georgijancu Stalnu? Kaj se ne zavedate, da se nahajate s svojimi pozivi na slovenska čustva, zopet kot nekdanj, na najhujših areaklonarnih pozicijah? Pazite vendar, za božjo voljo, kaj delate! »Starje v Moskvi ne pozna šale, kadar njegovi agenti najtočneje ne izpolnjujejo njegovih ukazov!«

Da, dragi prijatelji, ni dovolj imeti dela Marksa, Engelsa, Lenina in Stalina v uredniški knjižnici. Pustimo na stran vprašanje, ali je dopustno jih ponujati drugim, naj jih čitajo, predno si jih sam prečita. Pa kaj ne veste, da tudi čitanje te »najznanstvenejše« literature ne zadostuje? Kaj pridigajo v celicah gluhih ušesom, ko vam vedno znova zabičujejo, da je ven-

SDZ in KP

PRIREDITA

DNE 21. SEPTEMBRA OB 19.30

V KROZKU »SKAMPERLE« PRI SV. IVANU

JAVNO DEBATO

O STALISCU SDZ IN KP

GLEDE OHRANITVE STO-ja.

VABILO NA SEDEŽU SDZ V ULICI MACHIAVELLI 22.

Dekliška kolonija v Devinu je očarala starše in vse občinstvo

Devin, 9. sept. 1951.

Včerajšnja prireditelj dekliške kolonije je do skrajnosti navdušila starše, ki so bili prihiteli semkaj iz Trsta in vse njegove okolice. A tudi domače občinstvo se proušale ne bo tako zlatka pozabilo. Dvo-rišče ljudske šole je bilo okrašeno z vencem, a lahen veterček je pozibaval v krasnem septembrskem popoldnevu domačemu človeku tolli drage narodne trakove. Ze dolgo pred napovedanim prireditelom so starši napolnili prostrani prostor. Med predstavniki javnih ustanov smo opazili nabrežinskega župana, od SDD njegovega predsednika dr. Marca, go. Agnelettovo, ravn. Boleta in Sancia ter mnoge druge. Ravnatelj kolonije dr. J. Birsa je naglasil pomen prve javne slovenske kolonije. Slovenski otrok spada k slovenskemu otroku, tako hočejo starši, a tako velja tudi zakon o notranjem duhovnem razvoju. V skupnem sožitju vzraste na ta način v slovenskem otroku smisel za skupno življenje, se mu porode prvi moralni občutki. Sploh si vedega razmaha našega otroka ne moremo zamisliti brez njegove materinske govornice. Slovenskemu otroku dobrodelnemu društvu pa gre še posebna hvala, da je izbralo ravno devinske borove gozdiče, prastaro slovensko okolje za sedež svojih mladinskih kolonij.

napravljen, kakor da bi bil res stopil izza oblake med nas.

Globočnikova igriva v treh dejanjih Cvečkina družinca je sanjava ter močno lirčno navdahnjena otroška zgodba. Njene igravke zdajci ožive in steko na cvetne poljane, da bi mamici nabrale najlepšega cvetja za god. Kar nič nisi čutil v naših igralkah tržaškega naglasa, izreka je bila brezhibna, vse pa podano z živo igro in notranjim doživljem. To je že nekaj pri takšnih letih! Hrovatin Vjoliča, pajacek Kramar Pavla in čarodej Bole Elda so igrale kakor do- rasle. Videti je bilo, da so vajene odra. A tudi belka Cok Julka, modrica Kampanjal Pija, rdečka Marijen Marija, zelenka Ferfolja Nerina in rumenka Bressi Nerina so se postavile s svojimi vlogami, igrice je režiral pisec, kostume pa je prispeval damski sateljski SDD, O. kako dobro de človeku, če se, pa čeprav le za nekaj bežnih trenotkov, zgubi v sanjskem otroškem svetu! Take srečne občutke so mnogi prisotni doživeli, saj so na koncu nagradili svoje miljenice z navdušenim poskanjem. Človek bi bil gledal in poslušal še in še! Le kako, da je vse tako hitro minulo?

ga openskega pesnika. Da se naše male deklice znajo poglabiti tudi v kitajsko poezijo, to pa ni vsakdanja stvarca! Nagradil jih je obilen smeh in plosk! Poberaj Rozeta je Gregorčičeva »Domovinka« deklamirala vznihu, kakor se za to klasično pesem spodobi.

»Za zaključek se je znova oglašil pevski zborček. Če je v prvem delu prišel z ljubkim Venčkom na glavi, je na kraju zapel kar šopek narodnih. »Jaz pa vrtec bom kopal« je najpov intoniral duo Favento Graciela in Bersan Cvetka, ko pa je povzel ves zbor z drugo kitico »Šopek rožic bom povila«, se je občinstvo navdušeno prijetno razgibalo. Bole Elda in Debeljak Lilijana sta zapeli tisto o porednem fantiču, na kraju pa je dekliški zbor zaključil prireditev z Lebano-vo »Domovinka«. Nisi vedel, ali te je bolj presunilo besediilo (»Beseda sladka domovina, ne prides več mi iz spomin« itd.) ali pa zanosna, a hkratu mehko lirčno učinkujoča melodija.

Starši in občinstvo se kar ni hotelo raziti. Se dolgo je ostalo srečni naših nedolžnih deklet, ki so pričele rajati in ponavljati pesmi in igre, s katerimi so bile obljubile devinske trate in gozdiče tekom svojega letošnjega nepozabnega letovanja.

Repentabor zopet vabi

Kdor ve, kako lepi so zgodnjejesenski nedeljski sprehodi po Krasu, kako sladak je počitek ob kapljici terana, tega ni treba vabiti v tržaško okolico. Toda Repentabor zopet vabi...

Vabi najprej vse, ki se nam pretaka kraška kri po žilah... Vabi vse tržaške, goriške in koroške prijatelje našega Krasa... Vabi vse zavedne Slovence, ki ljubijo našo besedo in pesem na Krasu...

da tudi letos prihitijo v naročje repentaborske trdnjave na

TRADICIONALNI TABOR SLOVENSKE PROSVETE.

Priloge za tabor so v teku. Sodelovanje so že obljubili pevski zbor »Skerjančke« in veseli narodni godci. Program pripravljata režiserja prof. V. Cuketa in rad. ref. D. Petkovšek. Na sporedu bo med drugim tudi prava kraška sohcet po ta-stareme.

Dekleta, žene, pripravite svoje narodne noše in pridite v njih na naš tabor. Po prireditvi bo družabna zabava.

PRIPRAVLJALNI ODBOR

Izbojšan položaj zaposlitve

Po statističnih podatkih urada za delo je bilo dne 20. avgusta t. l. zaposlenih oseb v Trstu 90.610. Ta številka je najvišja, kar so jih do zdaj dosegli v Trstu in predstavlja vrhunec stalnega napredka, ki ga je na tem področju opaziti že 18 mesecev.

Pred vojno l. 1938 je bilo povprečno zaposlenih oseb 75.000. Po vojni se je ta številka dvignila in dosegla v letu 1949 85.000, v letu 1950 pa 88.600. V zadnjih treh mesecih je bilo stamo zaposlenih nad 90.000 oseb.

Poudariti je treba, da vse sedaj kot zaposlene osebe registrirani ljudje delajo cel delovni urnik, medtem ko je v preteklosti bilo mnogo oseb na plačilnih spiskih in značenih za zaposlene, čeprav niso bile polno zaposlene, kar je bilo torej prikrita nezaposlenost. Zato je stvarno povečanje števila zaposlenih oseb dejansko še večje kot ga prikazuje objavljene številke.

IZ NAŠIH VASI

Glas iz sončnih Mačkovej Vsi za Slov. narodno listo

Redkokdaj se oglašimo; to pa ne pomeni, da se ne brigamo za dogodke na Tržaškem! Naši ljudje so vsak dan v stiku z življenjem v celotni naši občini, zlasti v Dolini, pa tudi v Trst zahajamo skoro vsak dan, tako da smo še precej na tekočem z razvojem političnih dogodkov.

Z veseljem smo pozdravili pojav Slovenske narodne liste, in to iz več razlogov. Glavni razlog našega zadovoljstva je pač v tem, ker je s Slovensko narodno listo dosežena enotnost volivnega delovanja naših treh največjih demokratičnih političnih skupin Slovenske demokratske zveze, Slovenske krščanske socialne zveze in skupine neodvisnih Slovencev. Drugi nemajhni razlog našega zadovoljstva pa je v tem, da je s pojavom SNL onemogočen poskus nekaterih, ki so hoteli tudi za letošnje volitve postaviti neko »Neodvisno in samostojno listo kmetov in delavcev«, za katero so se nameravali skriti tržaški irendentistični krogi, da bi razbijali našo enotnost pri obrambi naših narodnih pravic.

Kaj pa v Zgoniku? Edino glasovi za SNL bodo vrnili občini blaginjo!

Priljubljeni smo, da bomo z glasovanjem za Slovensko narodno listo dokazali narodno zavednost naše občine in hkratu tudi našo pripravljenost, da se s postavljeno močnega demokratskega jezika postavimo v bran proti komunizmu, ki ga še niso dovolj omajali veliki gospodarski neuspehi pri upravljanju naše občine.

Edinole vestni in varčni gospodarji bodo sposobni, da bodo upravljali naše občinsko gospodarstvo v splošno zadovoljstvo! Zato si bomo postavili za občinske moze zanesljivo in izkušene narodnjake, ki jim bomo zares zaupali. Edinole taki moze bodo vrnili naši občini mir in blaginjo, ki smo ju nekdo uživali!

Ker so volitve odložene, imamo še več časa na razpolago, da pripravimo zmago Slovenske narodne liste!

Medjavas se tudi oglašja!

Res je, da so prilike v naši nabrežinski občini težke zaradi predvidenega volivnega sodelovanja italijanskih irendentistov in kominformistov, ki so se znašli na poti, koateri nas bi hoteli z združenimi močmi čimprej zopet spraviti pod Italijo.

Prav zaradi tega smatramo za potrebno, da se vsi naši občani zberejo okoli Slovenske narodne liste — pa naj bodo volitve kadar koli! — ker le z njo bo mogoče zmagati in izročiti občinsko upravo zopet v roke!

LISTNICA UREDNISTVA

V zvezi z odgoditvijo volitev smo prejeli številne proteste občinskih volivnih odborov Slovenske narodne liste, ki jih bomo pa zaradi pomanjkanja prostora objavili v prihodnji številki.

Radio Trst II

306,1 m ali 980 kc-sek

NEDELJA, 16. sept.: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 20.00 Slovenski zbori in kvarteti. — 21.00 Z domače knjižne police. — 22.00 Beethoven: Simfonija št. 3.

PONEDELJEK, 17. sept.: 12.22 Smetana: Iz čeških logov in gajev. 18.15 Wieniavski: Koncert za violino št. 2. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 21.00 Koncert sopranistice Otte Ondine. — 22.00 Brahms: Simfonija št. 1.

TOREK, 18. sept.: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Cajkovski: Koncert za violino v D Duru. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 21.00 Vzori mladini - Čudežna tekočina - kri. — 22.00 Dvorak: Simfonija št. 3.

SREDA, 19. sept.: 19.00 Zdravniški vedež. — 20.30 Sola in vzgoja. — 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci. — 22.00 Franck: Simfonija v d molu.

CETRTEK, 20. sept.: 13.00 Pevski duet in harmonika. — 18.15 Glasbeno predavanje. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder - Sket: MIKLOVA ZALA. — 22.30 Večerne melodije.

PETEK, 21. sept.: 13.00 Glasba po željah. — 20.00 Koncert baritonista Marijana Kosa. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojsiri besede - Anderson Nexo, 22.45 Priljubljene melodije.

SOBOTA, 22. sept.: 13.00 Pevski duet in Sramel kvintet. — 19.00 Oddaja za najmlajše - Rosana. — 22.00 Sobotni varieté. — 22.30 Večerni ples.

GOSPODARSTVO Obvestilo kmetovalcem

Področno kmetijsko nadzorništvo obvešča kmetovalce, da je Zavezniška vojaška uprava odobrila za tekoče poljetje potrebne prispevke za pobude, ki se tičejo izboljšanja in povečanja poljedelske proizvodnje. Razpisane so posebne podpore, in sicer:

1. Prispevki do največ 38 odst. izdatkov za gospodarska izboljšanja (gradnje, razširitve in preureditve gospodarskih poslopj) in za zemljiške spremembe (globoko oranje) za zasaditev trt in sadnega drevja ter za ustvarjanje novih setvenih površin.
2. Prispevek za nakup trtnih sadik in sadik sadnega drevja do najvišjega zneska 80 odst. izdatkov. Nakup bo skupno izvedlo Kmetijsko nadzorništvo, ki bo skrbelo, da bodo sadike prvovrstne in da bodo nudile vsa potrebna jamstva za dober uspeh nasadov.
3. Prispevek za nakup vrtnic in čebulic tulipanov do najvišjega zneska 40 odst. izdatkov. Rok za naročilo potoče 31. avgusta 1951. Ob naročilu mora prosilec dati na račun 40 lir za vsako vrtnico in 5 lir za vsako čebulico.
4. Prispevek za nabavo kmetijskih strojev do največ 30 odst. izdatkov. Prošnje je treba vložiti do 30. septembra t. l. Dana bo prednost prispevkom za nakup onih strojev, katere bo posebna komisija smatrala bolj primerne za naše področje.
5. Prispevek za nakup plemenske goveje živine v najvišjem znesku 35 odst. Prošnje je treba vložiti do vključno 30. septembra t. l.
6. Prispevek za nakup racionalnih panjev in sladkorja (za zimsko pitanje čebel) v najvišjem znesku 30 odst. Tudi te prošnje je treba vložiti do 30. septembra t. l.

kmetijsko nadzorništvo, ulica Ghega št. 6-I, tel. 86-73.

Vse omenjene pobude in izvedba potrebnih del spadajo pod veljavne zakonske določbe in zadevne pravilnike, s katerimi se kmetovalci lahko seznanijo v uradu kmetijskega nadzorništva.

Prispevki za uvoz plemenske goveje živine!

Kmetijsko nadzorništvo obvešča zainteresirane živinorejce, da je bil rok za vlaganje prošnje za nakup plemenskih krav, junic in bikcev sivo-rjave pasme podaljšan do sobote 22. t. m.

Nakup živine, za katero se bo dal prispevek, bo izvršila posebna komisija. Živina bo kupljena z vsemi jamstvi! Zdrava, krepka in plodovita.

Živinorejce - kupce bo stala živina toliko, kot bi stalo goveda na domačem trgu in to zaradi visokih cen, ki so v krajih, kjer se bo živina kupovala, in če tudi se bo uvaževala izvozna nagrada, ki jo dovoli švicarska vlada ter prispevek s strani ZVU.

Osnovna kupna cena bo znašala, za breje krave (na drugem do tretjem teletu), okoli 370.000 lir. Če odštejemo nagrado, ki jo dovoli švicarska oblast (približno 90.000 lir), ostane še 280.000 lir, ki poleg nakupne nagrade v znesku 1/3, bo znašala kupna cena 190.000 lir; za breje junice okoli 170.000 lir; za bikce pa 140.000 lir.

Kdor od živinorejcev se želi vpisati, mora istočasno položiti omenjeno vsoto pri kmetijskem nadzorništvo - ulica Ghega št. 6-I - tel. 86-73. Istotam lahko dobi tozadevna pojasnila!

Rok za naročilo sadik poteče 31. oktobra t. l., istočasno pa mora prosilec dati na račun 2 lire za vsako trto in 15 lir za vsako sadno drevo.

3. Prispevek za nakup vrtnic in čebulic tulipanov do najvišjega zneska 40 odst. izdatkov. Rok za naročilo potoče 31. avgusta 1951. Ob naročilu mora prosilec dati na račun 40 lir za vsako vrtnico in 5 lir za vsako čebulico.

4. Prispevek za nabavo kmetijskih strojev do največ 30 odst. izdatkov. Prošnje je treba vložiti do 30. septembra t. l. Dana bo prednost prispevkom za nakup onih strojev, katere bo posebna komisija smatrala bolj primerne za naše področje.

5. Prispevek za nakup plemenske goveje živine v najvišjem znesku 35 odst. Prošnje je treba vložiti do vključno 30. septembra t. l.

6. Prispevek za nakup racionalnih panjev in sladkorja (za zimsko pitanje čebel) v najvišjem znesku 30 odst. Tudi te prošnje je treba vložiti do 30. septembra t. l.

Prošnje za prispevke, navedene v 2. členu in vseh naslednjih, morajo biti naslovljene na Področno

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: »Kerna« ADRIA, d. d. v Trstu

Izšla je

„STVARNOST“!

Mizarji kmetovalci podjetniki

Deske smrekove, macesne in trdih lesov, trame in par-

kete nudi najugodnejše

CALEA

TEL. 90441 TRST

Viale Sonnino, 24

URARNA UL. ROMA 19 **ZLATARNA**

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE